

Veronika Červená: Jiří Kotalík a Spojené státy americké

Posudek oponenta magisterské práce

Prvním a nesporným kladem této práce je už výběr tématu, neboť s nynějším časovým odstupem je už na místě zkoumat dílo a působení významných osobností dějin umění i dobové kulturní politiky 2. poloviny minulého století. Konkrétně řečeno, posuzovaná práce je záslužná za situace, kdy Kotalíkovo působení nebylo dosud dostatečně zpracováno celkově a zároveň tu již existuje určitá opora v dílčích studiích.

Je rovněž zapotřebí ocenit celkově střízlivý a věcný přístup k tématu, který si autorka osvojila. Tento přístup jí umožnil vyhnout se jednostranným soudům, jimž byl Kotalík od konce svého působení vystaven.

Autorka práce zkoumá působení legendární osobnosti, která si sama uměla pěstovat svou legendu. V jednom význačném směru byly podstatné a příznačné právě „americké“ styky pražské Národní galerie v období přechodu od roku 1969 k politické normalizaci. Práce správně zdůrazňuje osobní a osobnostní kapacity Jiřího Kotalíka, ostatně přiměřeně tehdejšími poměrům, v nichž oficiální aktivity mnohdy spočívaly na neveřejných stycích.

Lze asi tvrdit, že Kotalíkovy aktivity byly v kulturněpolitických poměrech období normalizace příkladem tzv. umění možného, jestliže tato osobnost dokázala vést Národní galerii mezi ministerstvy kultury, zahraničí i školství, a přitom obstát před stranickými i dalšími dohledovými orgány, a to většinou úspěšně. Kotalík ve své roli ředitele NG rovněž obvykle dokázal pozoruhodně vyrovnávat příslušnou manažerskou agendu s dalšími svými rozsáhlými aktivitami včetně odborných. Čilé zahraniční styky, které „Kotalíkova“ Národní galerie měla už koncem 60. let, dovedl Kotalík i za normalizace dále rozvinout spoluprací s řadou prestižních muzejních institucí a partnerů v Evropě i mimo ni.

Posuzovaná práce je založena na důkladném průzkumu dobových veřejných i archivních zdrojů, tuzemských i zahraničních.

Kvantitativně i kvalitativně je jádrem této práce rozbor několika výstav uspořádaných buď ze strany NG v zámoří či naopak z americké strany v pražské Národní galerii; jde o rozbor zpracovaný zasvěceným a obsahově relevantním způsobem.

Stinnou stránkou výstavního provozu Kotalíkovy Národní galerie bylo, jak autorka správně uvádí, „vytěžování“ sbírkových fondů, totiž početnými restaurátorsky citlivými zápůjčkami cenných sbírkových předmětů, také mezi ČSSR a zahraničím, které jsou dnes v té míře stěží uskutečnitelné.

Posuzovaná práce oprávněně zachází s fenoménem kulturní diplomacie, která byla jedním z nástrojů zahraniční politiky ČSSR, a právě Kotalík k jejím představitelům patřil. Pro tuto politiku byla ze strany našeho státu i zahraničních partnerů žádoucí určitá stálost („čitelnost“) jejich reprezentantů. (Tento leitmotiv Kotalíkova působení coby ředitele Národní galerie dokresluje moje osobní vzpomínka na situaci, kdy jsem po odvolání Jiřího Kotalíka z funkce ředitele NG měl shodou okolností nesnadnou povinnost vysvětlovat nastalou situaci prezidentu Metropolitního muzea umění v New Yorku /1986-/ původně velvyslanci USA u nás /-1983/, Williamu Luersovi.)

Produktivnost osobních kontaktů v kulturní politice, které Jiří Kotalík rozvinul, potvrzuje i fakt, že Thomas Messer, za jehož ředitelování Guggenheimova muzea umění v New Yorku se uskutečnila památná výstava moderního amerického umění v Praze, asistoval po svém penzionování během svého pobytu počátkem 90. let v „Kotalíkově“ Národní galerii jako poradce součástí této instituce a poskytoval jim i své osobní zahraniční kontakty.

Pro širší rámec československoamerických styků Kotalíkovy éry snad mohla posuzovaná práce více připomenout dvě souběžné aktivity, byť pokrývaly jiné segmenty výtvarného umění i českoamerických kontaktů než hlavní aktivita Kotalíkova. Jednak iniciativu Jana a Medy Mládkové, kdy Jan Mládek byl coby viceprezident Mezinárodní banky jedním z nejvýznačnějších českých emigrantů a do sbírky

Mládkových ve Washingtonu proudily nákupy tuzemského nezávislého umění od žijících autorů prostřednictvím Artcentra, jednak by větší poznámku zasluhovaly i kontakty Ústavu teorie a dějin umění ČSAV s nadací IREX v Princetonu v poměrech československé Akademie věd před změnou politického režimu zcela výjimečné. – Obě tyto poznámky však platí spíše na okraj merita posuzované práce, která je jasně vymezena, napsaná čtivě a spočívá na výstižných formulacích.

Roli Jiřího Kotalíka coby ředitele Národní galerie shrnuje Závěr posuzované práce synteticky, s ohledem na americkou agendu a její souvislosti ve vývoji této instituce za sledované období. Proto a zejména i s přihlédnutím k náročnosti tématu i jeho důkladnému průzkumu, tuto práci k její obhajobě předběžně navrhuji hodnotit „výborně“.

prof. PhDr. Roman Prahel, CSc.

V Praze dne 24. 1. 2022